

M o r t o n s

omløbende Brak-Harve og Ufruds
Udrodde. *)

(Med et Kobber.)

Denne Harve, som i sin Gang indtager et Rum af $7\frac{1}{2}$ Fod, trækkes af to Heste, førte ved een Mand, synes at udfordre næsten den samme Kraft, som en Plov, der omvender en Fure af samme Dybde. Om Brugbarheden af dette Redskab, meddeles nogle faa af de mangfoldige besangaaende afgivne Beretninger.

En Skrivelse til Udgiveren af Farmers Magazine, et periodisk Skrift, hvoraf hvert Fierdingaar udkommer et Hefte i Edinburgh.

Min Herre! De har i et af de foregaaende Hefter af Deres Magazin (Vol. XV. S. 470)

*) Revolving Brake Harrow and Weed Extirpator. Ofsunden og forfærdiget af Sam. Morton, Agerdyrknings-Redskabs-Fabrikant i Leith. — Efter det Exemplar, som Justitsraad og Stutmester Nielsen har ladet hidkomme af dette vigtige Instrument, vil med det første en Harve blive forfærdiget her, og man vil da i næste Hefte kunne melde, hvad dette Redskab her vil koste.

havt den Godhed at bekiendtgjøre en Efterretning om en Hiul-Brak-Harve, fœiet til en Plov, hvis Hensigt var at rense og skjorne Jorden til Kartofse-Avl, tilligemed et Brev fra Hr. Grierson, som med stor Fordeel har anvendt den til at opnaae ovenanførte Niemed.

Strax derefter begyndte jeg at tænke paa at gaae videre frem med Udførelsen paa den begyndte Grundvold, og at sammensætte en omløbende Brak-Harve, som skulde arbejde for sig selv; og nu sender jeg Dem en Tegning med Beskrivelse af samme. Med fyldestgjort Tilfredshed kan jeg sige, at den paa forskjellige Steder i Landet er prøvet og har funden megen Bisald hos forskjellige kompetente Dommere, fornemmelig hos det agtværdige Samfund, det Borderske Agerdyrknings-Selskab, af hvilket den ved dets sidste maanedlige Møde er bleven forsøgt. Hr. Oliver, Forpagter til Lochend, i Naboelauget af Edinburgh, har ligeledes tilladt mig paa hans Vegne at berette, at ved dette Medskab, i Følge den Erfaring, som han i afvigte Junii Maaned gjorde ved at anvende det til at rense nogle med Ukrud fyldte Agre, bestemte til Turnips eller Roer, spares i Udgifter, og, hvad vist nok er af lige Vigtighed, spares i Tid, næsten 50 pCt. i Sammenligning med den hidtil almindelige Maade med Plov og Harve; denne Mand gav en Deel af sine Marker to Pløinger og otte Tint med Harven; den samme

Virking, med Hensyn til Reenhed og Skiorhed, blev tilveiebragt paa en anden Deel af Marken, ved at give den fire Tint med den omløbende Brak-Harve efter een Pløining; den Gang var den bageste Harve endnu ikke søiet til Redskabet, og Hr. Oliver fandt det derfor fornødent at lade en almindelig Harve gaae eengang efter, for at samle de Dvælf og Hvene-Rødder, som Redskabet havde bragt paa Agrenes Overflade; ved at tilføie denne bageste Harve saaledes som 'nu paa Tegninggen sees, og som kan tilhæftes enten den sidste Gang, eller til enhver anden Tid af Rensnings- Arbeidet, er Brugen af enhver anden Harve bleven ufornøden.

Leith den 2den Novbr. 1816.

Jeg er ic.

Samuel Morton.

Beretning fra Borders Agerdyrknings- Selskab af 2den Decbr. 1816.

Hr. Morton, Agerdyrknings- Redskab Fabrikant i Leith, tilstaaes en Premie af 5 Guineer for hans omløbende Brakharve og Udfruds Ud-rødder.

Hr. Murray fra Uplaw, Hr. Low fra Lawe og Hr. Hogarth fra Ballieknow traadde sammen i en Commission for at bedømme Agerdyrknings

Redskaber, og vare overværende ved et Forsøg, som blev foretaget ved ovennævnte Hr. Mortons omløbende Brakharve; de berettede til Selskabet hvorledes Hr. Mortons Skarpsindighed i at opfinde dette Redskab havde fyldestgiort dem, og yttrede en saare gunstigt Mening om dets praktiske Nytte, uagtet det under meget ugunstige Forhold, foranlediget ved Jordbundens Fugtighed var sat i Gang. De ansaae Hr. Morton fuldkommen berettiget til at modtage en Erklæring om Selskabets Taknemmelighed. (See Farmers Magazine Vol. XVII. S. 431 og 159.)

Breve, som bevidne Redskabets store Nytte.
Til Udgiveren af Farmers Magazin.

Min Herre! I Henhold til Bekjendtgjørelsen om min omløbende Brakharve, som findes indrykket i Deres sidst udgivne Hefte (S. 459), ville De tillade at jeg til videre Bekjendtgjørelse sender Dem to Breve fra agtværdige Landmænd, som have erfaret Redskabets Virkning, og som meget forbindtliggen have tilladt mig at fremlægge disse Breve for Magazinet's Læsere. Highlands Agerdyrknings Selskab (til hvis Secretair, Hr. Gordon, et af disse Breve er adresseret) har siden tilstaaet mig et Stykke Sølvtsøi, som Følge af en Indberetning af en af Selskabets Medlemmer bestaaende Commission, som synede dette Redskab under dets

Arbeide. Jeg er, min Herre, Deres ærbødige
Tjener

Leith den 30te Januar 1817.

Sam. Morton.

Lochend den 18de Juni 1816.

Min Herre! i Overeensstemmelse med og efter
Forlangende af en fra det Heighlandste Agerdyrk-
nings-Selskab udsendt Commission, som besaae Hr.
Mortons omløbende Brakharve paa min Gaard
Everbdagen den 13de sidstleden, giver jeg mig den
Frihed at uleilige Dem med nogle Jagttagel-
ser, betræffende dette Redskabs Gavnlighed til
at rense Jorden; jeg har brugt det, for at tilbe-
rede til Turnips, den største Deel af en Mark,
indeholdende 10 Tdr. Land, overmaade stærkt
besat med Hucener, Kvækker og andet ukrud.
Da den omløbende Brakharve tilsendtes mig var
1½ Td. Land af bemeldte Jord vaarploiet 2 Gan-
ge, og havde faaet 8 Tint med Winkel-Jern-Har-
ven, hvorefter den netop var skicket til Rabsaae-
ning. Dernæst pløiede jeg tvende tilsløbende Agre
een Gang og gav dem 4 Tint med den omløbende
Brak-Harve og 2 Tint med Winkel-Jern-Harven,
for at samle ukruds-Rodder, som nu laae paa
Overfladen. Efter nøiagtigt Oversyn og Sam-
menligning af dette Stykke med det først beskrev-

ne, fandt jeg det sidste fuldkommen saa vel renset. Den øvrige Deel af Marken blev derpaa behandlet paa samme Maade, og Udfaldet var aldeles lignende.

Man maa imidlertid ikke misforstaae mig og troe at jeg mener at Marken paa nogen af foranførte Fremgangsmaader var tilstrækkelig renset for Ukrud; det var virkelig ikke at vente, naar man tager Markens forhenværende Forfatning i Overveielse.

Af ovenanførte Kiendsgierninger, ved hvis Fremsetning jeg ikke er mig bevidst at være vildledet, maa i det mindste drages den Slutning, at dette Redskab paa saadanne Jorder, som jeg er i Besiddelse af (som er et muldblandet Beer) og i lignende Forfatning, vil spare 2 Pløininger af 5, som med de sædvanlige Redskaber udfordredes. Og i Følge min Erfaring om Behandlingen af Beer, og andre Jordemon, tager jeg ikke i Betænkning at yttre min bestemte Mening, som er, at dette Redskab paa saadanne, med Skionsomhed anvendt, vil i lige Grad befindes virksomt. Jeg er, min Herre, Deres ærbødige Diener.

Thomas Oliver.

Til Hr. Lewis Gordon.

Ratho Bank Mid = Eohtlan 24de Decbr. 1816.

Min Herre! jeg har forsøgt Deres omløbende Brak Harve, og maae tilstaae at den opfylder mine høieste Forventninger; jeg havde en sommerpløjet Mark, som i Junii Maaned ikkun var pløjet to Gange; efter den Tilstand, den var i, behøvedes endnu tre Pløininger, og den sædvanlige Harvning og Afsamling af Hvene og Dvækrodder, for at gjøre Arbeidet fuldstændigt. Jeg modtog Deres nye Harve, og gav den ny pløiede Mark to Tint med den; Virkningen var forbausende; istedetfor at skumme Dverfladen, og samle en Deel af de ovenpaa liggende Rødder, som de sædvanlige Harver gjøre, gif den lige til Bunds af en 7 til 8 Tommer dyb Fure, og lagde alle Hvene og Dvæk = Rødder, som den, i det den omløb, paa den simpleste, letteste og virksomste Maade ryste ud af Jorden, op paa Dverfladen; jeg var nysgierrig for at undersøge om nogle Rødder underneden vare urørte, men blev glad ved at finde, at der ogsaa i denne Henseende, ikke var noget at udsætte paa dens Virkning Det vaade Vejrlig vedvarede i denne markværdige Sommer indtil Slutningen af October, i hvilken Tidspunkt Marken forblev urørt i sin Forfatning; Nu blev den giødet og pløiet til Hvede, og jeg fandt Marken i den høieste Reenheds = Tilstand.

Med Sikkerhed troer jeg at kunne sige, at tre Pløininger med sædvanlig Harvning af denne Brak =

Harve vil i det mindste svare til fem Pløininger med almindelig Harvning. Jeg maa overalt, efter de Forsøg jeg har gjort, tilstaae, at det er min Mening, at dette Redskab er en af de største Forbedringer af Agerdyrknings-Redskaber nogen- sinde er opfundet.

Mange forstandige praktiske Mænd, som vare Viendvner til dets Virkning, gav det det samme uaffordrede Vidnesbyrd, med Hensyn til dets Fortienestes Værd.

De forskiellige Maader, paa hvilke det kan anvendes til at lette Jordbrugs-Forretningerne, og derved sætte Landmanden istand til at fuldbyrde meget betydeligt Arbeide paa en hurtig virksom og hidtil ukiendt Maade, ere for vidtløftige til at opregne i Indholdet af et sædvanligt Brev. Udfaldet af de Forsøg, som fremdeles foretages, skal jeg meddele Dem. Jeg er, min Herre, Deres ydmyge Tiener

Georg Reid.

P. S. Jeg tænker det vil virke meest paa lette, til Ukrudsrodde tilbøielige, Jordsmø, hvor det paa en høiere og bydende Maade vil gaae frem.

Til Hr. Samuel Norton (See Farmers Magazine, XVIII Bind Pag. 46).

Anden Beretning fra det Borsborste Ager-
dyrknings-Selskab.

Den omløbende Brakharve og Ukruds, Forskyrret, som af Hr. Morton fremstilledes ved Selskabets sidste Efteraars-Møde, og derpaa blev sendt til Hr. Walker til Muirhouselaw for at forsøges, blev atter fremstillet, og Hr. Walker berettede, at han var særdeles fyldestgjort af dette Selskabs praktiske Nytte og store Virkninger i de fleste Forhold. Hr. Mortons Iver og Opmærksomhed for Forbedringer i sin Haandterings Kreds vandt Selskabets særdeles Opmærksomhed og Bifald.

Hr. Morton, Agerdyrknings-Instrumentmager i Leith, tilstaaes for hans almindelige Radsaaenings Plov og for hans forbedrede almindelige Plov, en Præmie af tre Guincer for hver.

See Farmers Magazine XVIII Pag. 179.

Til Udgiveren af Glasgow Courier.

Min Herre! Efter de i sidste Hefte af Landmænds Magazin gunstige Beretninger om Virkningerne af Hr. Mortons omløbende Brakharve til at rense Jorden for Ukrudsrodder, blev jeg af flere forstandige og praktiske Landmænd anmodet om at møde paa en Hr. Campbell af Craigie i Nærheden af Ayr tilhørende Mark, for at overvære og bedømme Arbeidet af en af ham bestilt omløbende Brakharve. Vi mødte sidste Mandag

paa Stebet; Redskabet blev sat i Bevægelse i et med Hveene og andre Ukrudsbrødder ualmindelig besat Mark, hvis Ege jeg aldrig tilforn har seet. Harven gik til Bunden af en dyb pløiet Fure, og istedetfor at skumme Overfladen, som de almindelige Harver, bragte den alle Kvættødder op fra en Dybde af 7 Tommer, rystede og samlede Ukrudet i det den løb om. Efter dette Forsøg vare vi eenstemmigen af den Mening, at dette Redskab tilfulde vil tiene til at rense Jorden paa en hurtig og fuldkommen Maade, og der er ingen Tvivl om at, det, naar dets Virkning først er bekendt, vil almindelig komme i Brug.

Denne Beretnings Indrykkelse i Deres Blad vil bringe Opsindelsen til mere Almeenkskab og er ikkun at gjøre Hr. Norton Ret og Stiel. Jeg er, min Herre, Deres ærbødige Tiener.

Polmston Ayrshire, den 9de April 1817.

Georg Reid.

Et Brev fra Secretairen for det Perthshire Agerdyknings Selskab til Hr. Norton.

Perth, d. 1ste Septbr. 1819.

Min Herre! Jeg tillader mig at tilføje en Afskrift af det, som et af Selskabet forordnede Møde har behandlet angaaende den omløbende Brakharve; at Selskabet tilhebe fandt sig fulds

Kommen tilfredsstillt med Indberetningen, maa jeg tilføje; da Præsidenten er bortreist, saa skriver jeg dette i hans Fraværelse; jeg er med Ugtelse, min Herre, Deres

ærbødige Diener
James Menzies,
Secretair.

Udtog af det Perthshire'ske Agerdyrknings Selskabs Forhandlinger ved et Møde afholdt i Perth den 20de August 1819.

Hr. Wood fremlagde en Beretning angaaende den omløbende Brakharve, den blev læst, og det blev vedtaget, at indføre den i Selskabets Forhandlinger's Protocol, og at tilfille Hr. Norton i Leith en Afskrift deraf tilligemed et Brev fra Præsidenten; Beretningen er ordlydende som følger: Vi undertegnede, en Deel af en af det Perthshire'ske Agerdyrknings-Selskab bestaaende Committee, valgt og bestemt ved Qvartals-Mødet i afvigte Mai Maaned, med Hensyn til at tage Hr. Nortons omløbende Brakharve, tilhørende Earl af Mansfield, i Overveielse, for at berette Selskabet dens Gavnlighed som Agerdyrknings-Selskab. I Overeensstemmelse med ovenanførte Ud nævnelse, mødte vi den 20de August i Balboughty, og efter at have seet den omløbende Brakharve i Arbeide, bør vi berette efterfølgende som vores Meening saaledes. Med Hensyn til at forviſes

om den omløbende Brakharves Virkning, i Sammenligning med den almindelige Harve, bleve begge sat i Gang paa særskilte Strækninger af en nye pløiet Mark, under Behandling til Noer; Jordsmønnen var et muldblandet Veer, meget besat med Dvæcker, Hvener og andre Ukruds-Rødder. Den omløbende Brakharve blev trukken af tre Heste; og det andet Spand bestod af tre almindelige Harver, ligeledes bespændt med 3 Heste. Da begge Sæt havde givet Ageren to Tint, var den omløbende Brakharves fortrinligere Virkning indlysende for os; den var gaaet til Bunden af Juren, og havde følgelig bragt meere end dobbelt saa mange Ukruds-Rødder paa Overfladen som den almindelige Harve, vi indsaae tydelig at Ageren var vel rensset og passende til Radsaaning, saa at en anden Pløining var unødvendig; den almindelige Harve havde blot samlet de Ukruds-Rødder, som vare nær Overfladen; men imod Bunden af Juren var intet rørt, saa at en anden Pløining var uundgaaelig.

Vi ere i det heele af den Meening, at den omløbende Brakharve er et uskatteerligt Agerdyrknings-Redskab, ved hvis Brug een Pløining af tre, som en Ager behøver, kan spares, og at Jorden desuagtet bliver fuldkomnere rensset, end ved den almindelige Harve.

Andw. Coek. John Kiddell. James Johnston.
James Wood.

Som Tillæg til ovenanførte maa jeg endnu bemærke, at den Ager, som den omløbende Brakharve havde tilberedt, blev radsaaet foruden visdere Pløining, da derimod den, som med den almindelige Harve var bearbejdet, blev nok engang pløiet, og dog var den første langt renere.

Balboughty den 20 August 1819.

John Wood.

Anmærkning. Hr. Wood beretter ligeledes meget gunstigt om Harvens Brug ved hans eget Markarbejde, men beklager sig meget over sine Folks Ulyst saavel til dette, som til ethvert andet nyt Redskab i Begyndelsen.
